

УДК: 636.09:617.7:636.7/.8(477.74-20)

**РОЗПОВСЮДЖЕННЯ СПАДКОВИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ОЧЕЙ У
ДРІБНИХ ТВАРИН В УМОВАХ МІСТА ОДЕСА, ТА МЕТОДИ
ЛІКУВАННЯ ВИКЛИКАНИХ НИМИ ХВОРОБ ПОВІК.**

Морозов М.Г.

Одеський державний аграрний університет

В статті узагальнено матеріал щодо розповсюдження спадкових захворювань очей у

собак і кішок в умовах міста Одеса. Та наведено методи лікування викликаних ними хвороб повік. За період досліджень нами зареєстровано такі спадкові захворювання очей: мікрофтальм, тріхіаз та дистріхіаз, заворот повік, виворіт повік, дермоїд рогівки, дистрофію сітківки, персистуючу мембрану зіниці та катаракту.

Ключові слова: *захворювання очей, персистуюча мембрана зіниці (PPM), дистріхіаз, заворот/виворіт повік.*

Вступ. Спадкові захворювання очей у собак і котів на сьогоднішній день є серйозною проблемою в Україні та світі. Оскільки при штучному відборі, саме людина, визначає ступінь генетичного здоров'я тієї чи іншої породної групи собак. Слід відзначити, що в нашій країні, фактору відбору собак з генетично обумовленими захворюваннями очей майже не приділяється увага. Оскільки сертифікація собак зі спадковими захворюваннями очей не є обов'язковою зоотехнічною процедурою при розведенні собак. Відбір тварин проводиться у переважній більшості випадків на підставі зовнішніх, екстер'єрних ознак. Даний підхід призводить до збільшення числа генетичних патологій очей у собак окремих порід. За даними деяких дослідників, відсоток тварин, уражених генетичними захворюваннями очей серед окремих порід собак наближується до 100% [4,8-17].

Спадкові та інші захворювання очей у собак реєструються досить часто, а наслідком перехворювання є зниження гостроти зору та часткова або повна сліпота тварин. До причин, які викликають захворювання очей, належать механічні, фізичні, хімічні, біологічні подразники, а також велика група інфекційних, інвазійних та спадкових захворювань [1,2].

Вони можуть проявлятися при народженні або виникнути клінічно в будь-якому віці, але основа їх формується в процесі органогенезу.

Спадкових захворювань є велика кількість. Основні з них, що часто зустрічаються: персистуюча мембрана зіниці (PPM), дисплазія сітківки (RD), первинна люксація кришталика (PLL), прогресуюча атрофія сітківки (PRA), дистріхіаз, ектопічна вія, заворот/виворіт повік, катаракта, дисплазія гребінцевої зв'язки, персистуюча гіперплазія склоподібного тіла, персистуюча туніка васкульоза лінсис (PTVL), мікрофтальм, дистрофія рогівки [4-8].

За захворювання очей, у собак і котів широко розповсюджені в умовах міста Одеси та Одеської області [2-4].

Все це вимагає від лікарів ветеринарної медицини вивчати світовий досвід та вдосконалювати методи діагностики, лікування і профілактики захворювань очей у сільськогосподарських та дрібних домашніх тварин, в тому числі у собак і котів [4,6].

В даній роботі узагальнено матеріал щодо спадкових захворювань очей у собак і кішок, та наведено методи лікування викликаних ними хвороб повік.

Мета досліджень – узагальнення матеріалу щодо спадкових захворювань очей у собак і кішок.

Матеріал та методи досліджень. Дослідження проводили з використанням загальноприйнятих методів: збір анамнезу, комплексне клінічне обстеження тварини, офтальмологічне дослідження. Лікування хвороб повік проводилося за загальноприйнятими методиками.

Матеріалом досліджень були дані амбулаторного журналу, за період з 2017 по 2018 рік, де реєструвалися тварини, із захворюваннями очей, які в подальшому, пройшли курс лікування на кафедрі хірургії, акушерства і хвороб дрібних тварин Одеського державного аграрного університету.

Результати досліджень. Всього за період з 2017 по 2018 рік нами було обстежено 303 тварини із захворюваннями очей.

Структуру захворювань очей у дрібних тварин, за період з 2017 по 2018 рік наведено в таблиці 1.

Як видно з таблиці, частіше всього серед захворювань очей реєструвалися хвороби рогівки які було виявлено у 68 собак та 33 кішок, що складає 33,3% від усіх захворювань за період дослідження.

На другому місці що до розповсюдження знаходяться захворювання кон'юнктиви які встановлено у 48 собак та 17 кішок, що склало 21,4% від загальної кількості офтальмологічних захворювань.

Третє місце що до поширення займають захворювання повік, які нами зареєстровано у 41 собаки та 11 кішок, що складає 17,1% від загальної кількості зареєстрованих захворювань.

Також нами встановлено інші захворювання очного яблука і його структур, так хвороби кристалика та склоподібного тіла зареєстровано у 31 тварини, що складало 10,2%, захворювання очного яблука (панофтальміт, атрофія очного яблука та забій) у 24 тварин – 7,9%, патологію сльозних органів виявлено у 4 тварин – 1,2%, ураження судинного такту нами зареєстровано у 26 тварин – 8,6%. Також нами було виявлено новоутворення орбіти у одній тварини, що становить 0,3%.

Аналізуючи отримані під час дослідження дані можна стверджувати, що захворювання очей є широко розповсюдженою патологією в умовах міста Одеса. Серед виявленої патології в структурі захворювань очей значне місце займають генетичні захворювання. Нами зареєстровано мікрофтальм у трьох тварин, тріхіаз та дистріхіаз у 10 тварин, заворот повік – 18 тварин, виворіт повік у двох тварин, дермоїд рогівки у чотирьох тварин, дистрофія сітківки у трьох тварин, персистуюча мембрана зіниці у 12 тварин. Також до цієї групи слід віднести частину тварин у яких було виявлено катаракту.

От же як свідчать отримані нами дані спадкові захворювання очей у тварин є широко розповсюдженими в умовах міста Одеса і серед всіх захворювань очей становлять приблизно 20,5%.

Серед спадкових захворювань значне місце займають хвороби повік, які нами було зареєстровано у 33 тварин що становить 10,9%. Нами виявлено наступні спадкові захворювання повік: заворот повік, виворот повік, мікрофтальм, тріхіаз, дистріхіаз.

Слід відмітити, що захворювання очей реєстрували як самостійно так і в різних комбінаціях.

Для лікування завороту та вивороту повік розроблено велику кількість способів та їх модифікацій. Ми в своїй практичній діяльності використовуємо основні, класичні способи усунення даної патології.

У випадках завороту та вивороту повік пріоритетним методом лікування є хірургічний. Лікування повинно проводитися якомога раніше. Оперативні втручання при цих захворюваннях зводяться до видалення ділянки шкіри різної величини та форми. Форма видаленого клаптя шкіри та місце його висікання залежать від ступеня та локалізації завороту або вивороту повік.

При завороті нижньої повіки операцію проводять за Цельсом, верхньої – за Фріком, при завороті верхньої, нижньої повік і зовнішньої спайки повік – за Шлейхом, також розроблено і використовуються багато модифікацій цих методів оперативного втручання.

При вивороті повіки оперативне втручання проводять за способом Дифенбаха, Дифенбаха-Грефе, Шимановського або Кунта-Мюлера.

Ці способи корекції ентропіону та ектропіону забезпечують отримання позитивного результату у 95 % випадків.

Лікування тріхіазу і дистріхіазу. Для тимчасового симптоматичного полегшення окулярного дискомфорту при тріхіазі та дистріхіазі використовують підтримуючу терапію офтальмологічними лубрикантами для місцевого застосування, або ручну епіляцію. Ці методи не є оптимальними, оскільки вимагають постійної пожиттєвої терапії. У першому випадку на поверхню рогівки наносять очну мазь або офтальмологічні корнеопротектори у вигляді гелів, що не усуває основну проблему, а лише ненадовго полегшує хронічне подразнення. У іншому випадку застосовується ручна епіляція дистріхії з регулярними інтервалами.

Повного руйнування волосяних фолікулів при дистріхіазі досягають за допомогою хірургічного видалення, кріоепіляції в подвійному циклі заморожування-відтаювання, електроепіляції та лазерної епіляції. Виконання будь-якої з цих процедур повинно проводитися в максимально стерильних умовах. Крім того, профілактичне використання антибіотиків в

післяопераційному періоді є дуже важливим, щоб звести до мінімуму вірогідність вторинної бактеріальної інфекції.

В практичній діяльності при тріхіазі і дистріхіазі нами випробуваний та постійно використовується метод електроепіляції.

Цей метод лікування тріхіазу та дистріхіазу вимагає загальної анестезії і адекватного збільшення ($\times 5 - 10$) для виявлення отворів волосяних фолікулів. Волосяний фолікул руйнується за допомогою дуже тонкої голки-електроду. Під час оперативних втручань нами використовується діатермокоагулятор HF 1760 модель DTC-02 (рис 1). Використання даного приладу викликає дуже незначне травмування маргінального краю повіки. Сила струму має вирішальне значення для руйнування волосяного фолікула, не викликаючи надмірного руйнування краю повіки. Діатермокоагулятор подає постійний струм (від 1 до 5 мА) в уражені мейбомієві залози, руйнуючи волосяні фолікули.

Таблиця 1.

Структура захворювань очей у дрібних тварин

№ п/п	Назва захворювання	Кількість хворих гол.		Всього	%
		собаки	кішки		
1.	Захворювання повік				
	аномалії розвитку повік (мікрофтальм)	3	-	3	1,0
	тріхіаз	1	-	1	0,3
	дистріхіаз	9	-	9	3,0
	заворот повік	16	2	18	6,0
	виворіт повік	2	-	2	0,6
	гіперплазія хряща третьої повіки	2	5	7	2,3
	новоутворення на повіках	-	1	1	0,3
	пролапс залози третьої повіки (аденома)	4	-	4	1,3
	рани повік	1	-	1	0,3
	блефарити	3	3	6	2,0
	Виявлено хворих:	41	11	52	17,1
2.	Захворювання кон'юнктиви				
	рани кон'юнктиви	2	-	2	0,6
	катаральний кон'юнктивіт	33	9	42	13,8
	гнійний кон'юнктивіт	2	7	9	3,0
	фолікулярний кон'юнктивіт	11	1	12	4,0
	Виявлено хворих:	48	17	65	21,4
3.	Захворювання слізних органів				
	зарощення слізних точок і слізних каналців	1	1	2	0,6
	звуження, закупорка слізочно-носового каналу	1	1	2	0,6
	Виявлено хворих:	2	2	4	1,2
4.	Захворювання рогівки				

Продовження таблиці					
	рани рогівки	3	2	5	1,7
	виразки рогівки	16	6	22	7,3
	панус (судинний кератит)	7	3	10	3,3
	кератит поверхневий	3	5	8	2,6
	кератит глибокий	23	10	33	10,8
	сухий кератит	5	-	5	1,7
	пігментний кератит	7	-	7	2,3
	дермоїд рогівки	4	-	4	1,3
	корнеальний секвестр	-	7	7	2,3
	Виявлено хворих:	68	33	101	33,3
5.	Захворювання судинного тракту				
	іридоцикліт	6	1	7	2,3
	кіста зіниці	1	-	1	0,3
	глаукома	2	1	3	1,0
	персистуюча мембрана зіниці	9	3	12	4,0
	дистрофія сітківки	2	1	3	1,0
	Виявлено хворих:	20	6	26	8,6
6.	Захворювання кришталика і склоподібного тіла				
	катаракта	27	3	30	9,9
	розрідження склоподібного тіла	1	-	1	0,3
	Виявлено хворих:	28	3	31	10,2
7.	Захворювання очного яблука				
	травма (забій) очного яблука	10	2	12	4,0
	панофтальміт	5	6	11	3,6
	атрофія очного яблука	1	-	1	0,3
	Виявлено хворих:	16	8	24	7,9
8.	Захворювання орбіти				
	новоутворення орбіти	-	1	1	0,3
	Всього:	223	80	303	100

Струм застосовується на 15-30 с. За деякими даними, досить 10 с дії електричним струмом від 3 до 5 мА для кожної дистріхії. Легке видалення вії, яка прилипає до епіляційної голки, вказує на руйнування фолікула. Низькі струми, що подаються, запобігають скороченню колового м'яза ока, надмірному ушкодженню навколишніх структур, а також післяопераційному рубцюванню.

Рис. 1. Діатермокоагулятор HF 1760 модель DTC-02

Слід уникати надмірної коагуляції, оскільки це призводить до утворення рубцевої тканини на вільному краї повік та його деформації, наслідком чого є постійне подразнення рогівки. Крім того, після надмірної коагуляції виникає виражена депігментація ребра повік.

Післяопераційний набряк може бути зменшений шляхом передопераційного використання кортикостероїдів, або нестероїдних протизапальних препаратів та при необхідності – системних антибіотиків. В післяопераційний період обов'язково регулярно контролювати стан рогівки до завершення регенерації повік.

У літературних джерелах описано багато інших методів лікування дистріхіазу, які мають нижчу ефективність і можуть завдати значної шкоди, викликаючи виразки повік і рогівки.

Профілактикою виникнення спадкових захворювань є просвітницька робота серед власників розплідників тварин та сертифікаційні обстеження тварин, які приймають участь у розведенні та виставках.

Висновки

1. Спадкові захворювання очей у собак та кішок є широко розповсюдженою патологією в місті Одеса. Серед всіх захворювань очей вони становлять 20,5% .
2. За період досліджень нами зареєстровано такі спадкові захворювання очей: мікрофтальм, тріхіаз та дистріхіаз, заворот повік, виворіт повік, дермоїд рогівки, дистрофію сітківки, персистуючу мембрану зіниці та катаракту.
3. Серед спадкових захворювань найбільший відсоток займають хвороби повік, які нами зареєстровано у 33 тварин що становить 10,9%.
4. Для успішного лікування спадкових захворювань повік нами широко використовуються класичні способи оперативних втручань та електроепіляція з використанням діатермокоагулятора.
5. Профілактикою виникнення спадкових захворювань є просвітницька робота серед власників розплідників тварин та сертифікаційні обстеження тварин які приймають участь у розведенні та виставках.

Список літератури

1. Ветеринарно-медична офтальмологія // Борисевич В.Б., Борисевич Б.В., Петренко О.Ф. та інші.; За ред. В.Б. Борисевича. К.: Арістей, 2006. - 212 с.
2. Морозов М.Г. Захворювання очей у дрібних тварин (розповсюдження та етіологія) // Аграрний вісник Причорномор'я. Ветеринарні науки: Вип. 25. – Одеса, 2004. – С. 93-97.
3. Морозов М.Г. Розповсюдження та структура захворювань очей у дрібних тварин міста Одеса // Аграрний вісник Причорномор'я. Ветеринарні науки: Вип. 72. – Одеса, 2014. – С 51-56.
4. Морозов М.Г. Спадкові захворювання очей у дрібних тварин їх розповсюдження та профілактика в умовах міста Одеса // Аграрний вісник Причорномор'я. Ветеринарні науки: Вип. 83. – Одеса, 2017. – С 179-181.
5. Перепечаев К. А. Аномалии глазного дна собак // Ветеринарный доктор, 2009. № 12. С. 18–20.
6. Перепечаев К. А. Атлас глазных патологий собак и кошек. Ветеринарная офтальмология от А до Я. М. : Аваріум Принт, 2013. С. 29–30.
7. Перепечаев К. А. Видеодиагностика в ветеринарной офтальмологии // Ветеринарный доктор, 2011. № 8. С. 9–11.
8. Перепечаев К. А. Видеодиагностика в ветеринарной офтальмологии // Ветеринарный доктор, 2011. № 9. С. 5–8.
9. Перепечаев К. А. Врожденные и наследственные заболевания глаз у собак // Информационный бюллетень «Пудель-ревю». М., 2006. № 17. С. 60–65.
10. Перепечаев К. А. Офтальмоскопия в ветеринарии // Ветеринарный доктор, 2008. № 1. С. 25–32.

11. Перепечаев К. А. Офтальмоскопия в ветеринарной практике // Материалы XVI Московского международного ветеринарного конгресса по болезням мелких домашних животных. М., 2008. С. 79–81.
12. Перепечаев К. А. Ретинальная дисплазия // Ветеринарный доктор, 2010. № 3. С. 17–19.
13. Перепечаев К. А. Ретинальная дисплазия // Ветеринарный доктор, 2010. № 4. С. 5–8.
14. Перепечаев К. А., Черноусова И. В. Прогрессирующая ретинальная дегенерация у собак // Материалы XII Московского международного ветеринарного конгресса по болезням мелких домашних животных. М., 2004.
15. Barnett K. C., Sansom J., Heinrich C. Canine Ophthalmology An Atlas and Text. W. B. Saunders Company, 2002. P. 163–168.
16. Slatter D. H. Fundamentals of Veterinary Ophthalmology. 3rd ed. W. B. Saunders Company, 2001. P. 71, 437–438
17. BSAVA Manual of Small Animal Ophthalmology. Simon Petersen – Jones, Sheila Crispin, 2002.

Распространение наследственных заболеваний глаз у мелких животных в условиях города Одесса, и методы лечения вызванных ими заболеваний век. Морозов Н.Г.

В статье обобщен материал по распространению наследственных заболеваний глаз у собак и кошек в условиях города Одесса. И приведены методы лечения вызванных ими заболеваний век. За период исследований нами зарегистрировано такие генетические заболевания глаз: микрофтальм, трихиаз и дистрихиаз, заворот век, выворот век, дермоид роговицы, дистрофию сетчатки, персистирующую зрачковую мембрану и катаракту.

Ключевые слова: заболевания глаз, персистирующая зрачковая мембрана (PPM), дистрихиаз, заворот/выворот век, катаракта.

The spread of inherited eye diseases of small animals in Odessa, and methods of treatment of eyelid diseases caused by them. N.G. Morozov

The article summarizes the materials on distribution of inherited eye diseases in the dog and cat in Odessa and presents methods of treatment of eyelid diseases caused by them. While conducting our study we have registered such eye diseases as microphthalm, trichiasis and districhiasis, entropion, eversion of the eyelid, cornea dermoid, a retinal degeneration, a persistent membrane of the pupil.

Keywords: diseases of the eye, persistent pupil membrane (PPM), distichiasis, entropion / ectropion, cataracts.